

“Циркулисање рукописа није знак приватности”

Интервју са Мари Луиз Колахан водила Биљана Дојчиновић

Мари Луиз Колахан (Marie-Louise Coolahan) је доценткиња на Катедри за енглески језик Националног универзитета Ирске у Голвеју, где држи курсеве из ренесансе и ране модерне књижевности, Милтоновог *Изгубљеног раја*, осамнаестовековне сатире, теорије историје књижевности. Она такође предаје “Рану модерну културу штампе и рукописа” на мастер студијама из књижевности и издаваштва и координаторка је на докторским студијама, на смеру Теорија и методологија хуманистике. Била је секретарка Управног одбора и вођа Радне групе број два (*Tools and Interconnectivity*) европске истраживачке мреже “Women Writers in History: Toward a New Understanding of European Literary Culture” у оквиру COST (European Cooperation in Science and Technology) програма од њеног настанка 2009. до затварања, 2013. године.

Мари Луиз, чини се да је интересовање за женске рукописе и базе података веома важан део Вашег рада. Можете ли, молим Вас, рећи нашим читаоцима, када је то интересовање почело?

Од самог почетка моја докторска истраживања била су усредсређена на оба подручја. Била сам докторанткиња на истраживању у оквиру пројекта *Perdita Project* (*Perdita Project*), који се бавио истраживањем компилација енглеских женских рукописа сакупљених између 1500. и 1700. године и креирањем онлајн каталога за претрагу који би истраживачима пружио детаљне библиографске податке о тим рукописима. Пројекат је био инспирисан радом научника попут Маргарет Езел (Margaret Ezell, *Writing Women’s Literary History*, 1993), која је указала на огроман број рукописа који садрже женско стваралаштво из тог периода – рукописа који нису били познати (у многим случајевима, научницима чак потпуно непознати) због пажње усмерене превасходно на штампану културу. Постало је очигледно да су жене у том периоду, због низа социјалних забрана, углавном избегавале штампање, радије пуштајући дела у оптицај у виду рукописа, и ми смо желели да то испитамо. Пројекат *Perdita* основан је 1996. године, са намером да открије и каталогизује рукописе које су написале и саставиле жене, као и да објави њихово постојање. До тренутка када је пројекат званично окончан 2007. године, успели смо да пронађемо 500 рукописа, од којих је већина била непозната раније. Пројекат је резултирао описним електронским каталогом, коме се слободно може приступити на следећој адреси: <http://web.warwick.ac.uk/english/perdita/html/>.

Ова докторска истраживања представљала су одличну обуку за архивска истраживања, захваљујући обиласцима библиотека које чувају рукописе и разумевању начина на који је култура рукописа функционисала, као и начина на које треба тумачити материјалне карактеристике рукописа, и слично. Рукописи се још увек недовољно користе; они су богат извор женских текстова у раном модерном периоду у многим земљама. Уколико истраживачи полазе од претпоставке да се једини доказ о литерарној активности (било жена или мушкараца) може наћи међу штампаним материјалима, онда ће превидети широк спектар текстова који су наставили да круже у виду рукописа у Европи све до осамнаестог века. Циркулисање рукописа било је много је уобичајеније него што мислимо и није знак приватности – многа дела која су на овај начин кружила била су утицајна и оставила трага.

Када је реч о базама података, рад у оквиру каталога *Perdita* увео ме је у дигиталну хуманистику, укључујући и кодирање (мада је оно сада далеко префињеније него што је било 2000. године, када се највећи део мог рада на овом пројекту завршио). Од тада су у дигиталној форми објављени *Perdita Manuscripts: Women Writers, 1500-1700* (издавач Adam Matthew Digital), нажалост, доступни само преко библиотека које су их купиле. Ово је, ипак, веома драгоцен додатак: обезбеђује нам дигиталне факсимиле 230 најзначајнијих рукописа, кључних у каталогу *Perdita*, као и важне текстове истраживача.

Како бисте описали однос између рукописа и дигиталне технологије? Који услове је потребно испунити како би се повезала ова два различита медија и које су по Вама предности коришћења дигиталних алата?

Као и код коришћења штампаних извора из раног модерног периода, најочигледнији утицај дигиталне технологије огледа се у доступности факсимила оригиналних текстова који су релативно ретки и раштркани по читавом свету. Ово је нарочито драгоцено када је реч о рукописима, који су увек јединствени, чак и ако је сам текст рукописа преписан у више примерака. Још је већи значај када су у питању јединствени рукописи у приватном власништву, или када су сувише нежни за руковање, па институција која их поседује није у стању да омогући једноставан приступ.

Ту су, међутим, и друге могућности за синергију ове две области. Постоји, на пример, пројекат који се бави истраживањем енглеских манастира који су након реформације били протерани у континенталну Европу, који одлично користи дигиталне технологије. Зове се “Who Were the Nuns?” и води га др Керолајн Боуден (Caroline Bowden) са факултета *Queen Mary* на Лондонском универзитету. Истраживачи са овог пројекта успели су да путем преговора добију приступ приватним манастирским архивама како би прикупили податке о члановима тих манастира – укупно 22 манастира, основаних посебно за енглеске жене између 1598. и 1800. године. Извори које су користили били су рукописне историје, анали и хронике који нису били отворени за јавност. Информације су сада сакупљене у онлајн бази података (слободног приступа), а постоји и одељак веб-сајта који пружа онлајн издања многих текстова сачињених у овим манастирима: <http://wwtn.history.qmul.ac.uk/>. Међутим, ни штампана технологија није у потпуности напуштена! Издавач Pickering & Chatto недавно је публикувао шест томова до сада необјављених дела – поново, рукописа – која су написале енглеске опатице у изгнанству. Ово је, дакле, пример инвентивног истраживачког пројекта који користи предности дигиталне технологије како би резултате истраживања учинио јавним и лакше доступним него што би иначе то било могуће.

Користите ли само рукописе који су доступни у библиотекама, или сте и у потрази за текстовима за које претпостављате да постоје негде другде? Ако је тако, где идете, или где бисте ишли у потрази за њима? У манастире, приватне колекције? Јесте ли имали такве случајеве?

Зависи. Већина познатих женских рукописа је и позната управо због тога што се чува у библиотекама као што су Британска библиотека, Folger Shakespeare Library, Huntington Library (да поменем највеће колекције за истраживање ране модерне англофоне културе). Наравно, многи такви рукописи откривени су у библиотечким каталозима релативно недавно, углавном због тога што се нико није ни потрудио раније да потражи женске текстове у тим каталозима! Постоје, ипак, и друга места за архиве, а нека су у приватном власништву. Као што сам већ поменула, у случају манастирских архива мора

се посебно преговарати, и не постоји гаранција да ће вам бити дозвољен приступ – због тога су пројекти као што је “Who Were the Nuns” толико корисни. Радила сам на аутобиографским списима жене из седамнаестог века по имену Алис Торнтон (Alice Thornton), која је одрасла у Ирској као ћерка енглеског намесника (представник енглеског монарха у Ирској); након очеве смрти, као млада девојка, вратила се у Енглеску и писала о својим искуствима у грађанском рату, о порођају, болести, браку и многим другим темама. Торнтонова је написала четири рукописне верзије о свом животу. Једна је сада изгубљена – Универзитет Јејл има њену копију на микрофилму. Друга два рукописа су у власништву приватног колекционара, који је дозволио једном проучаваоцу, Реју Анселменту (Ray Anselment) да их погледа и пише о њима, али не и да буду доступни јавности. Срећом, ове свеске је 2009. године добила Британска библиотека. Дакле, могуће је да постоје оригинални, узбудљиви рукописи чији су аутори жене, а да за њих и не знамо! Сигурна сам да све што говорим у енглеско/ирском контексту мора да важи и за српски контекст – сигурно постоје рукописи које још увек нико није потражио.

*Ваша књига **Women, Writing, and Language in Early Modern Ireland**, коју је објавио Oxford University Press 2010. и којој је Society for the Study of Early Modern Women 2011. године доделило “Honorable mention”, бави се женама рођеним у Ирској, Иркињама у изгнанству и Енглескињама и англо-Велшанкама које су живеле у Ирској у XVI и XVII в. Скренули сте пажњу на жене писце из Ваше културе које су биле запостављене. Верујете ли да је Ваша књига на том пољу направила важан помак и промену?*

Надам се да јесте, но, време ће показати! Сматрам да је важно да постоји добра монографија на ту тему, јер она привлачи више пажње него чланци или поглавља у књигама. Задовољство ми је да кажем да је, ипак, ово поље које је пред процватом; стално се повећава број проучавалаца ове области, међу којима се издвајају, чини се, Наоми МекАриви (Naomi McAreavey), Рут Коноли (Ruth Connolly), Бетси Тејлор-Фитсимон (Betsey Taylor-Fitzsimon), као и број докторских истраживања. Ипак, за сада, ово поље остаје у оквиру родних студија, пошто се списатељке још увек не проучавају у склопу повести ране модерне ирске књижевности. Важан изузетак чине дела Деане Ранкин (Deana Rankin) и Ен Фогарти (Anne Fogarty), која доносе расправе о женском писању упредо са мушким из тог периода. Још једна промена којој сам, надам се, допринела, тиче се промене у односу на англоцентрични приступ литератури на енглеском језику – неке од ауторки о којима сам писала у књизи живеле су и писале у Ирској, али је ова димензија њиховог дела била занемарена од стране истраживача који су их посматрали као чисто енглеске писце. Ово није поједностављено, националистичко питање! Тачније, то је питање потпунијег разумевања комплексности које утичу на писање женских аутора у том периоду.

*У књизи сте истраживали међусобне утицаје ових ауторки, а повезивање жена је у великој мери била и идеја COST пројекта, **Women Writers in History**, који се управо*

завршио. Како бисте оценили своје учешће у пројекту? Како се овај пројекат уклапао у Ваши претходни рад? Колико Вам је помогао да уобличите сопствене будуће планове?

Учешћем у пројекту COST добила сам много тога у сваком смислу. Као што сте и рекли, умрежавање је било основни циљ програма. Најпре, било је дивно упознати се и сарађивати са колегиницама и колегама које се баве женском књижевношћу широм Европе – и сам бити део те групе људи. Било је просветљујуће бити изложен богатству и дубини истраживања која су се одвијала свуда. Још један важан елемент, по мом мишљењу, била је подршка; понекад, бавећи се ауторкама, можете се осећати изоловано, а састајање и упознавање са истраживачима доноси тај осећај заједништва, који би иначе недостајао. За мене су кључне две групе које су се у том пројекту оформиле ради сарадње – прва је група истраживачица која ради на раном модерном периоду, а чине је Ванда Анастасио (Vanda Anastasio) из Португалије, Ниевес Баранда (Nieves Baranda) из Шпаније и Никол Пол (Nicole Pohl) из Велике Британије), уз мене и још неке чланове. Надам се да ће се појавити нове прилике да радимо заједно. Такође сам имала и велике користи од рада са колегама из Радне групе 2, програмерима и академцима који су се бавили дигиталном хуманистиком и техничким питањима везаним за базу података *WomenWriters*. То ме је изнова повезало са дигиталном хуманистиком као дисциплином. Као што знате – пошто сте један од партнера – то је довело до издвојених истраживачких пројеката, као што је COBWWWEB.

Када је реч о мојим личним истраживачким плановима, COST Action је дефинитивно утицао на правац којим је мој рад кренуо. Осим конференцијских текстова (представљених на конференцијама у оквиру пројекта COST, као и другим), најмање три чланка су у директној вези са пројектом: један, објављен прошле године, “Transnational Reception and Early Modern Women’s ‘Lost’ Texts”, *Early Modern Women: An Interdisciplinary Journal*, 7 (2012), 261-270; један који ће бити објављен 2014 – “Quantitative Methodologies and the Reception of Early Modern Women’s Writing” у Palgrave колекцији есеја, ур. Ros Smith и Patricia Pender; *Material Cultures of Early Modern Women’s Writing: Production, Transmission and Reception*; и још један који сам написала са Данијел Кларк (Danielle Clarke), “Gender, Reception and Form: Early Modern Women and the Making of Verse”, у *The Work of Form: Poetics and Materiality in Early Modern Culture* који ће објавити Oxford University Press.

Шта је тема књиге коју управо пишете?

Књига на којој тренутно радим бави се рецепцијом и женском књижевношћу у раном модерном периоду. Онако као је сада замишљена, требало би да истражи различите облике рецепције – транснационалне религијске мреже, дописивање, присвајања и компилације женских текстова (нарочито компилације различитог материјала из пера више аутора). Управо сам сазнала да је овај пројекат добио средства Европског истраживачког савета; то ће омогућити да запослим петоро истраживача,

постдокторанада, који ће радити заједно у периоду од пет година. Ова средства ће омогућити да спроведемо велико истраживање које ће резултовати више него само једном књигом, као и подацима који ће бити дисеминирани преко базе података *WomenWriters*. Назив пројекта је *RECIRC: The Reception and Circulation of Early Modern Women's Writing, 1550-1700*. Фокус је на списатељкама које су рођене или су живеле у Британији и Ирској – из логистичких разлога. Пројекат, међутим, укључује и жене које су рођене на другим местима али су биле читане у Британији и Ирској, што даје међународну перспективу. Надам се да ће методологије које ћемо развити моћи да се пренесу на проучавање рецепције у другим земљама.

Превела Љубица Шљукић Туцаков